

Mitä potilaasi tietää suun limakalvosairauksista?

Suun limakalvojen sairaudet ovat usein potilaita askarruttavia. Ne saattavat olla vähäoireisia, mutta muuttua myös päivittäiseksi kiusaksi, jolloin kaikki tieto taudista ja sen oireiden lievittämisestä on potilaalle tervetullutta. Limakalvolla oleva muutos voi myös kehittyä syöväksi, joten varhaisella hoitoon hakeutumisella on ratkaiseva merkitys taudin parantamisessa.

Hammaslääkäriliiton Kustannuksessa on nyt myynnissä seitsemän erilaista suun limakalvosairauksia käsittelevää potilasesitettä: aftat, karttakieli, suun kuivuus, suussa esiintyvät sukupuolitaudit, lichen planus eli punajakälä, suun sieni-infektio ja suusyöpä. Esitteet ovat tehneet hammaslääketieteen kandidaatit Paula Korkala Oulun yliopistosta ja Anna Hiiri Helsingin yliopistosta syventävinä opintoinaan professori Tuula Salon ohjauksessa ja yhteistyössä Hammaslääkäriliiton kanssa. Esitteet ovat suomenkielisiä, mutta niiden ruotsinkielinen käännös on tulossa Hammaslääkäriliiton kotisivuille, josta teksti on tulostettavissa.

Esitteiden sairauksista kärsiviä potilaita kohtaa jokainen aikuisia hoitava hammaslääkäri vastaanotollaan – näitä tauteja havaitaan normaalien perustutkimusten yhteydessä. Huolellinen tutkimus, löydösten kirjaus ja dokumentointi ovat limakalvojen muutoksissa keskeistä – viime mainittu yhä useammin digikameralla. Hammaslääkärin tutkimusta täydennetään tarvittaessa laboratoriotutkimuksella tai biopsialla. Toimiva yhteys erikoissairaanhoidon varmistaa asioiden etenemisen hallitusti.

Suusyöpä on nopeasti etenevä tauti, joka lähettää varhain etäpesäkkeitä paikallisiin imusolmukkeisiin kaulaan ja myöhemmin keuhkoihin, maksaan ja luihin. Sen varhainen tunnistus ja hoito on siksi erityisen tärkeää. Suusyövästä valmistui suun terveydenhuollon ensimmäinen Käypä hoito -suositus vuonna 2002 (katso esim. www.terveysportti.fi).

Hammaslääkärit osaavat kertoa potilailleen monista suun terveyteen liittyvistä seikoista, ja niin karttakielestä, lichen planuksesta, aftoista kuin sukupuolitautilienkin ilmenemisestä suuontelossa tulisi myös osata kertoa kansantajuisesti. Kaikkea hoitotuolissa istuessaan saamaansa tietoa on potilaan kuitenkin vaikea vastaanottaa tai muistaa – mukaan annettava potilasesite varmistaa tiedon perillemenon. Uudet esitteet onkin suunniteltu niin, että niitä

voidaan antaa potilaille joko heti hoidon yhteydessä tai potilaat voivat ottaa niitä odotustilasta itse.

Uuden esitesarjan taustavoimana toiminut professori Tuula Salo korostaa, että potilasesitteillä on limakalvosairauksien aikaisessa havaitsemisessa ja hoidossa suuri merkitys. Isobritannialainen tutkimusryhmä (Humphris ym. 2001–2004) on tutkinut potilasinformaation tarkoitettujen esitteiden vaikuttavuutta. Julkaistuissa kuudessa suusyöpää käsittelevässä satunnaistetussa tutkimuksessa päädyttiin siihen, että esitteet lisäävät merkittävästi potilaiden tietoa suusyövän riskitekijöistä, vähentävät vääriä uskomuksia ja ahdistuneisuutta sekä lisäävät halukkuutta hakeutua suusyöpäseulontaan verrattuna potilaisiin, joille kirjallista tietoa ei annettu. Jos esite luettiin useammin kuin kerran, tietoisuus suusyövästä oli merkittävästi parempi koe- kuin kontrolliryhmässä. Vain kerran esitteeseen paneutuneilla tieto väheni merkittävästi kahden kuukauden seuranta-ajan kuluessa. Tutkimusten perusteella ainakin suusyövän kohdalla esitteillä on selkeä vaikutus koehenkilöiden tietoon taudista ja siihen altistavista tekijöistä.

MATTI PÖYRY

